

A tudni nem érdemes dolgok tudománya – avagy a filológus halhatatlansága

Aki *Boda Miklós* több mint negyedszázad alatt keletkezett tudományos dolgozatainak gyűjteményét tartalmazó, frissen megjelent karcsú, igen ízléses és szép kiállítású kötetét, a *Stúdium és literatúrát* kézbe veszi, és tartalomjegyzékét áttekinti, könnyen lehet, hogy *Hatvany Lajos* író, *Petőfi*-kutató, kritikus (stb.) ifjúkori munkájának, az 1908-ban Lipcsében megjelent könyvének címére fog gondolni; *Die Wissenschaft des nicht Wissenswerten*, *A tudni nem érdemes dolgok tudománya*. Mert miféle címek sorjáznak ebben a tartalomjegyzékben? *A középkori pécsi egyetem alapításának előzményei*, *A középkori pécsi egyetem lokalizációjáról*, *Petrovich Ede egyetemtörténeti kutatásai*, *A „sevillai-kódexek” és a Janus Pannoniusz-szöveghagyomány kérdőjelei*, *Janus Pannoniusz olasz kortársa*, *Gregorius Tifernas V. László-epitáfiumáról*, *A Trident-előtti egyházvédő irdalom jelentős képviselőjének műve Oláh Mikós könyvtárában* stb. Egy „modern” ifjú vagy akár érett hölgy, illetve úr talán sejdít valamit arról, ki is lehetett Oláh Miklós, ám azt már – úgy érzi – joggal kérheti ki magának, hogy ennek az Oláh Miklósnak a könyvtárában megvolt ismeretlen, ráadásul a Tridenti Zsinat előttről való (még teológiaiilag is réges-rég avult), sohase hallott nevű szerző által írt munkáról olvasson azon az alapon, hogy ez a salabakter megvolt Oláh Miklós könyvtárában. És – vélheti ez a feltételezett, nem is műveletlen olvasó – rendben, beszéljünk, írjunk Janus Pannoniusról, akár életének, működésének, oeuvre-jének rejtettebb, parányibb, az összképet alig-alig módosító vonásáról is, ámde az már mégiscsak sok, hogy Gregorius Tifernas egyik (bárha magyar vonatkozású) epitáfiumával tolaakszanak elélnk, megint csak azon az alapon, hogy ez a szerző kortársa volt a mi Janusunknak. És így tovább, szinte ahány (tanulmány)cím, annyi kérdőjel, annyi megerősítésc az első, *Hatvanyra* alludáló gondolatnak. Lehet, mondja az olvasó, hogy valamiféle jelentősége van a pécsi egyetem lokalizációjának (bár – persze – *Boda Miklós* dolgozatából nem derül ki teljes bizonyossággal, *hol is volt hát* az a megalapított, ámde semmiségbe tűnt egyetem), ám annak mi értelme van, hogy az egyik egyetemkutató a másikat (*Petrovich Edét* – ki az, aki e nevet ismeri?) méltatja? Az ilyesféle dolgozatoknál már nemcsak *Hatvany* könyvcíme, de *Szerb Antal* egyik (kölcsonzött) bonmot-ja is eszébe juthat a kétségeskedőknek: „Nem lehet elvárni az emberiségtől, hogy magával hurcolja a korokon keresztül a középszerű könyvek egyre növekvő terhét annak a mulatságos elvnek alapján, hogy e könyvek szerzőinek kortársai még rosszabb könyveket írtak.” De persze nem erről, nem ilyesmiről van szó. *Boda Miklós* témái, a dolgozataiban pertraktált dolgok – így, ahogy a könyvben szerepelnek – nem mindenki táplálékai. Ám nem képzelhető olyan, akár „tudományos”, a középkort vagy a reneszánszt tárgyaló művelődés-, irodalom- vagy köztörténeti munka, amely ne ilyesféle dolgozatokra alapozódnék. Mert a nagy összefoglalások, a szellemes szintézisek, az okos tájékoztatók, a remek bevezetők és propedeutikák, a

nagy és kisebb Nachschlagewerkék (stb.) el sem készülhetnek, ha nem lennének ilyen Boda Miklós-féle alap kutatások. És az az igazság, hogy míg a nagy összefoglalások, a szellemes szintézisek (stb., lásd mint fent!) iszonyú gyorsasággal avulnak, addig az ilyen Boda-féle értekezések, adalékok, tényfeltárások és rögzítések, mikrofilológiai megállapítások és elemzések, forrásfeltárások és kútfőanalízisek (stb.) halhatatlanok. Az újabb és újabb összefoglalások, Nachschlagewerkék írónak, alkotónak újra és újra vissza kell nyúlni hozzájuk. Nélkülük és a rájuk épülő, velük vitatkozó, az ő kérdőjeleiket „kicgyenesítő” hasonló dolgozatok nélkül egyszerűen elképzelhetetlenek. Az idő hajója (Petőfi) elmegy a közkezen forgó, népszerű vagy tudományos, összefoglaló és szellemes „szintézisekkel”, ám a Boda Miklós-féle alap kutatások eredményei rendíthetetlenül állnak. Persze csak akkor, ha olyanok, mint éppen e kötet értekezései. Ha valaki csak felületesen is beleolvasson a kötet egy-egy tanulmányába, elhűl ennyi tudományosság, ilyen hatalmas akribia láttán: antik és középkori latin művek, versek, traktátusok, szentbeszéd, tudós levelezések; modern francia, német, olasz monográfiák, régészeti feltárásokról szóló jelentések, sohase hallott nemzetközi szakfolyóiratok cikkei; másfél száz éves hivatali beszámolók, könyvjegyzékek és katalógusok, héber grammatikák (stb., stb., stb.) sorjáznak mindenütt, és a jámbor olvasó elhűl: ennyi mindent kell tudni, ismereni, kézben és számon tartani, hogy kiderüljön, mondjuk az, hogy Gazda István egy felsora megalapozatlanul tulajdonít valamit egy sosem hallott nevű püspöknek? Igen. És Boda Miklós tudja, ismeri, számon tartja mindezt, készülsége beláthatatlanul gazdag, kapcsolatok ezreit teremti meg, mert van mi közt megteremtenie őket. Meglátásai, megállapításai, szerény tézisei csak a jéghegyek csúcsai, amelyek alatt a tengerben, a tanulmányok szövegei és jegyzetei tengerben könyvek, írások tornyai tapinthatók ki. És ez a nagy tudós, ez az elbűvölően gazdag szemhatáru és olvasottságú férfiú tulajdonképpen kollégánk: könyvtáros és helytörténész, persze a nagy filológus páncélzatában. Egyik legszebb tanulmányában írja: „Nemrég fejeztük be a Klimó-könyvtár állományának felmérő, adatgyűjtő jellegű vizsgálatát. Ennek során a meglévő nyilvántartások felhasználásával s a közel tizennyolcezer kötetes állomány darabonkénti kézbe vételével olyan adattípusok kigyűjtésére törekedtünk, melyek lehetővé teszik, hogy az állomány tudománytörténeti súlyának felbecsülése mellett még bizonyos, korábban összefüggő állományrészeket is rekonstruáljunk”. Egy könyvtáros, aki tudományát a könyvtár állományának vizsgálatára fordítja, egy tudós, aki tudományát könyvtára állományából (is) meríti, egy helytörténész, aki az „adott” hely miben- és milyenlétét egyetemes szempontokból (egyetemtörténet!) is tudja szemlélni, egy európai rangú kutató, aki a könyvtár dokumentumainak ex libriseit vizslatja... Nagyszerű példa, elsőrangú módszertani útmutatás, a nagy, az igazi tudomány ízébe, savába-borsába beavató Boda Miklósé. És – ha nem is mindenkinek, de – remek, helyenként akár krimiizgalmasságú olvasmány is. (Elsősorban a pécsi egyetem lokalizációjáról szóló tanulmányra gondolunk, ahol még háremekről is szó esik, persze á la Boda Miklós.) E sorok szerzője úgy véli, hogy amikor *Monok István* a bibliothecarius doctusról beszélt, valami Boda Miklós-típusúra gondolt. Természetesen igazza volt. (VK)

(Boda Miklós: Stúdium és literatúra. Pécs, 2002. Pro Pannonia Kiadó)

BODA MIKLÓS

STÚDIUM
ÉS
LITERATÚRA

MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK

